

HALLINTOTIETEEN METODIKYSYMYKSIÄ

Ari Salminen: Public Administration. Selected Theoretical and Methodological Perspectives, Acta Wasaensia No 20, Administrative Science No 1, Vaasa 1984. 162 s.

Tekijä valittaa, ettei hallintotieteessä riittävästi pohdita tietoteoriaa ja metodologiaa. Samaa voi kysyä yhteiskuntatieteistä yleensä. Tavallisin syy metodikysymysten käsittelyyn tuntuu olevan uuden lähestymistavan esittely. Näin on viime vuosina ollut esimerkiksi Juhani Nikkilän ja Pertti Ahosen kohdalla. Molemmat joutuivat väitöskirjoissaan menemään pintaa syvemmälle, ontologis-metafyysisiin pohdintoihin asti.

Salmisen uudessa julkaisussa pohditaan kolme melko lailla erillään käsiteltyä lähestymistapaa, vertailevaa tutkimusta, funktionalistis-strukturalistista lähestymistapaa sekä Weberin Verstehen-menetelmää. Mainittuja suuntauksia tarkastellaan nimenomaan hallintotieteen näkökulmasta. Historiallisen katsauksen jälkeen esitellään tärkeimmät metodologiset suuntauokset, sitten seuraa kritiikkijakso, ja lopulta yhteenveto, jossa pohditaan käytännön soveltuvuutta suomalaiseen tutkimukseen.

Nimenomaan suuntien käyttökelpoisuutta on pidettävä tarkastelun tärkeimpänä tavoitteena, esittelyn ohella. Joku voi kysyä, miksi näitä vanhoja tunnettuja lähestymistapoja pitää esitellä erikseen hallintotieteilijöille. Ovathan ne jo pitkään olleet monen yhteiskuntatieteen yhteistä käyttökäytöstä. Tästä onkin syntynyt kirjoittajalle pulma. Miten yhdistää jo triviaali tieto uuteen, tai uudella tavalla jäsentyneeseen tarkasteluun?

Vaikka yhteiskuntatieteilijälle paljon on tuttua, kirjoittaja on myös esitellyllään ja keskustelullaan herättänyt näkemään erinäisiä asioita laajemmin kuin minkä sosiaalitieteen nykykäytäntö antaa aiheen olettaa. Vertaileva tutkimus ja funktionaalis-strukturalistinen tarkastelu eivät välttämättä ole positivistisia, kausaaliseen selitykseen tähtääviä lähestymistapoja. Näinhän luulisi varsinkin sosiologiiden ja miksei myös valtiotieteilijöiden viimeaikaisen käytännön perusteella. Päinvastoin. Molempia tarkastelutapoja sovellettiin jo sosiaaliantropologiassa. Tekijä pitää molempia myös käyttökelpoisina ymmärtämisen tai laajemman, kriittisen tulkinnan etsimisessä.

Tutkija ei ole pyrkinyt rakentamaan teostaan yhtenäisestä, pitkälle jäsenetyistä viitekehystä. Kirja onkin koottu palasista, joita myös on julkaistu erikseen. Tämä selittää myös valikoimaa, joka edustanee enemmistöä hallinnon harrastuksen kohteena olevista vaihtoehdoista. Tekijän lukeneisuudesta päätellen voimme odottaa myös analyyseja esimerkiksi marxilaisuudesta, kriittisestä teoriasta tai historiallisen lähestymistavan näkökulmasta.

Käsissämme olevaa otosta voi tietenkin arvostella yksipuolisuudesta. Yllä esitetyistä toteamuksista huolimatta kaikki kolme suuntausta, Weber mukaanlukien, edustavat yhteiskuntatieteiden yleisessä nykyaikaisessa käytännössä ja teorettisessa viitekehyksessä joko positivismia tai »porvarillisesti» sitoutunutta tiedettä. Tätä ei ole kovinkaan vakuuttavasti pohdiskeltu teosta rakennettaessa ja – koottaessa. Tekijä kyllä pohtii monessakin kohdassa kausaaliselityksen suhdetta tulkintaan ja ymmärtämiseen, muttei varsinaisesti kajoa maailmankuvallisen käsityksen muotoutumiseen hallinnon tutkimuksen kentässä. Saamme enemmän vihjeitä siitä, mitä alueita kulloisestakin suuntauksesta käsin voidaan tutkia kuin siitä, mihin ontologiaan tällainen tutkiminen samalla sitoutuu.

Ehkä teoksen suhteellisen löyhä rakenne ja eksploraatiivinen lähtökohta estävät yllä toivotun pohdinnan, minkä tietenkin myös voi tehdä toisessa yhteydessä. Henkilölle, joka katselee hallintotiedettä sivulta, esitetyt näkökohdat tuntuvat joskus laimeahkoilta aikana, jolloin hallinto ja hallinnon toimijat ovat niin monenlaisen vallankumouksen keskipesteessä.

Informaatiojärjestelmät muuttuvat huikeasti aiheuttaen muutoksia sekä hallintamekanismeihin ja johtamismenetelmiin että hallinnan henkeen. Tulovastuuajattelu laajenee yksityiseltä kentältä julkishallintoon, joka alkaa muistuttaa liikeyritystä. Toisaalta myös ideologiset ja psykologiset hallintamenetelmät tunkeutuvat valtioteoriasta ja -käytännöstä sekä psykologian ja pedagogiikan tapaisista ihmistieteistä kaikkeen hallintaan: yksityinen muuttuu julkiseksi, ja tämä yksityiseksi.

En kiellä etteivätkö kirjoittajan valitsemat näkökulmat olisi käyttökelpoisia moneen hätään. Kuitenkin syntyy uusia ongelmia kaiken aikaa, joista myös

kirjoittaja on hyvin perillä, ja joihin hän toivoo tartuttavan. Tässä valossa tuntuvat ehdotetut keinot ainakin tavanomaisesti sovellettuina aikaansa eläneitä.

Jatkossa voidaan keskustella muiden lähestymistapojen, mm. liiketaloustieteen ja ihmistieteiden tarjoamien ratkaisujen soveltamisen lisäksi myös kumpaankin maailmankuvaan sitoutuneista »teknisistä» menetelmistä. Kun vertailevassa tutkimuksessa esimerkiksi etsitään yhä hienosäätöisempiä sosiaali-indikaattoreita vertailun pohjaksi, loitonnutaan samalla yhä enemmän kansalaisen ja hallintoväen aktuaalisista ongelmista. Sama koskee vastavasti myös niitä systeemiteoreettisia tai strukturalistis-funktionaalisia kehikoja, jotka puolestaan eivät nojaa juuri mihinkään empiriaan. Tutkijoiden pitäisi tästä kriitikistä selviytyäkseen mennä itse, *fyysisesti* ulos kansan pariin tai hallintoon tekemään sitä mitä tutkivat. Pelkään, etteivät yhteiskuntatieteilijät riittävästi tajua, millä lailla yhteiskunnallinen elämä todella on käytännöllistä siinä mielessä kuin Marx tätä tarkoitti Feuerbachia koskeneissa teeseissään. Ehkä meidän pitäisi myös jossain määrin palata sosiaaliantropologisen tutkimuksen lähtöviivalle, tehdäksemme jonkinlaista ajallemme soveltuvaa hallinnon sosiaaliantropologiaa.

Salmisen »kootut näkökulmat» on puhuttava ja pedagogisesti pätevä teos, jota ei tulla vastedes siteeraamaan vain sen takia että vastaavia meiltä puuttuu. Hän tarjoaa myös nyttäväksemme koko joukon jännittäviä lankoja, jotka ovat ajan kuluessa päässeet kiemurtelemaan mitä monimutkaisimpiin vyyhteihin. Osa näistä joutaa vielä hyvään tarpeeseen. Osa voi viskata historian roskakoriin.

Lopuksi en malta olla ihmettelemättä, miksi nimenomaan suomalaiselle hallinnon ja yhteiskuntatieteen tutkijalle sopiva metodikirja on julkaistu englanniksi. Johtuuko tämäkin jostain byrokraattisen suurellisesta periaatteesta, jonka mukaan kaikki A-luokan kirjat julkaistaan englanniksi? Huomaankin, että Acta Wasaensian kirjat ovat järjestään englanninkielisiä. Miksi ihmeessä?

Ralf Helenius